

DE TUINEN VAN HET TILLENSBLOK

Stadsmoestuinen

Het Tillensblok werd aangelegd als groene wijkruimte met als doel een sociale dynamiek tot stand te brengen en een gezellige sfeer te creëren rond een gemeenschappelijke composthoop en percelen waarop groenten of klein fruit worden geteeld. De oorspronkelijke bestemming van dit terrein, waarop van oudsher wordt getuind, leeft voort in dit participatieve project.

EEN VLEUGJE GECHIEDENIS

Het terrein waarop de tuinen van het Tillensblok gelegen zijn, is nooit bebouwd geweest. In de 19de eeuw was dit nog Brussels platteland. Geleidelijk verstedelijkte de streek. Eerst kwamen er arbeidershuisjes die elk hun eigen moestuin hadden. Naarmate meer straten werden aangelegd, verdichtte het woongebied, maar het Tillensblok wist te ontsnappen aan deze verstedelijking. Zou de stevige helling van het terrein hier iets mee te maken hebben?

Het stuk grond lag soms braak en werd als stortplaats gebruikt. In andere periodes verschenen er als uit het niets moestuinen (vooral tussen de twee wereldoorlogen, en meer systematisch na de tweede wereldoorlog). In 1995 verkocht de gemeente Vorst het aan een projectontwikkelaar die er een dertigtal woningen wilde bouwen. Dit stuitte op een stroom van protest, en in 1996 werd het Wijkcomité Tillens/Rosendaal opgericht. Het doel? De groene ruimte behouden, mét moestuinfunctie. Het Comité maakte de buurtbewoners bewust van deze zaak en wist ook de pers te bespelen, maar ondersteunde zijn eis ook actief door zelf het terrein schoon te maken en te verfraaien en heggen aan te planten. Uiteindelijk werden de plannen van de projectontwikkelaar geweigerd om redenen die te maken hadden met de bereikbaarheid voor de brandweer. Toen hij niet veel later failliet ging, kreeg het OCMW van Vorst zijn oude eigendom weer in handen.

In 1999 klaart de hemel boven het Tillensblok op: het wordt ingekleurd als groene ruimte op het Gewestelijk Bestemmingsplan (GPB) en zo beschermd tegen de greep van de vastgoedsector. Maar het beheer ervan moet pragmatischer. Rondetafelvergaderingen met vertegenwoordigers van de gemeente, Leefmilieu Brussel en het Wijkcomité zullen plaatsvinden om een coherent project uit te werken voor de inrichting en het beheer van het terrein. Leefmilieu Brussel heeft immers beslist het terrein op te nemen in zijn participatieprojecten met het doel de bevolking te betrekken bij de opstelling en uitvoering van het “inrichtingsplan”, en vervolgens ook bij het dagelijks beheer.

Maar in 2003 is er slecht nieuws: bodemonderzoeken wijzen op een hoog gehalte aan verontreinigende stoffen. Groenten blijven kweken in deze omstandigheden zou een heus volksgezondheidsprobleem betekenen. Leefmilieu Brussel beveelt aan dat het Tillensblok wordt omgevormd tot een groene ontspanningsruimte. De meeste tuiniers keren "hun tuintje" ontmoedigd de rug toe. In afwachting van een nieuwe bestemming ligt het terrein er weer verwilderd en verwaarloosd bij.

In 2008 breekt een nieuwe bloeitijd aan. In samenwerking met het Wijkcomité, de gemeenteschool *Les Sept Bonniers*, het rusthuis *Val des Roses* en andere organisaties heeft Leefmilieu Brussel hier beetje bij beetje, op basis van participatie, een nieuw inrichtingsproject uitgewerkt. De werken nemen een heel jaar in beslag. In april 2009 wordt de heraangelegde groene ruimte met een nieuwe moestuinzone officieel teruggegeven aan de buurtbewoners.

ALGEMENE BESCHRIJVING: EEN VOLKSTUIN

De tuinen van het Tillensblok hebben dus toch - voor een stuk althans – hun bestemming van volkstuin kunnen behouden. Deze wens werd algemeen gekoesterd. Om het probleem van de bodemverontreiniging op te lossen, die moestuinteelt uitsloot, heeft Leefmilieu Brussel de verontreinigde grond op een deel van het terrein afgegraven tot 50 cm diep en vervangen door goede teelaarde. Vandaag staan 22 percelen van het 1.300 m² grote bouwland ter beschikking van de wijkbewoners. De moestuintraditie van het terrein is dus in ere hersteld. Een van de percelen is een gemeenschappelijk tuintje waar iedereen aromatische planten mag telen. Een tweede, uitgestreker perceel is voorbehouden aan een project dat de generaties overschrijdt: een "kleurentuin". De tuin is aangelegd door de leerlingen van de lagere school *Les Sept Bonniers* uit de buurt en enkele bewoners van het rusthuis *Val des Roses*. Het tuintje is een plek waar wordt geleerd en kennis wordt doorgegeven, waar ervaringen worden gedeeld en ontmoetingen kunnen plaatsvinden.

Aan de andere kant van het perceel is er een grote maaibeide waarop enkele bomen en struiken staan. Door zijn halfnatuurlijke uitzicht staat het in sterk contrast met de strakke zaaibedden eromheen. Hier is het lekker genieten van de natuur. Het uitzichtterras aan de noordkant geeft een mooi landelijk uitzicht. Andere halfnatuurlijke zones met struiken, veldbloemen en enkele bomen creëren bufferzones aan de ingangen van het terrein.

In het midden van het terrein, langs de paden die zijn ontstaan doordat mensen het terrein doorkruisen, vormen enkele rijen fruitbomen de kleinfruits tuin. Hiernaast ligt de compostinstallatie – bij de aanleg in 2000 het eerste wijkcomposteringsproject in Brussel. De compostinstallatie bestaat uit 6 silo's in ruw lorkenhout die door een heg aan het oog zijn onttrokken. De buurtbewoners brengen er hun groenafval naartoe. De gerijpte compost wordt verdeeld onder de tuiniers en de mensen die een bijdrage hebben geleverd.

Op het terrein staat ook een bijenkast.

BEHEERSPRINCIPE

Het OCMW van Vorst is eigenaar van het terrein en heeft het beheer van de tuinen van het Tillensblok toevertrouwd aan Leefmilieu Brussel. De aanleg en het beheer van de tuinen zijn het resultaat van gebundelde krachten. Het Comité van de tuinen van het Tillensblok, een uitvloeisel van het oude buurtcomité Tillens/Roosendael, staat in voor het regelmatige beheer van de moestuinzone, de kleinfruintuin en de composteringsruimte. De overeenkomst houdt in dat een aantal verbintenissen worden nagekomen. Zo is het de bedoeling dat de sociale banden worden aangehaald op schaal van de wijk: mensen helpen elkaar, werken samen, delen kennis en wisselen ervaringen uit. Een ander engagement betreft het biologische beheer van de site.

De percelen worden met voorrang verhuurd aan wijkbewoners. Alle tuiniers zijn automatisch lid van het Comité van de tuinen van het Tillensblok, en zijn hierdoor verplicht de verbintenissen van het Comité na te komen. Zo moeten zij enkele uren per jaar besteden aan het collectieve onderhoud en de verfraaiing van de site (hagen snoeien, paden onderhouden, klein fruit oogsten, ...), actief deelnemen aan de lokale collectieve compostering, scholen of het publiek onthalen op de site, hun ervaringen en knowhow delen, bijspringen wanneer andere tuiniers hun perceel tijdelijk niet kunnen onderhouden, de vergaderingen van het Comité bijwonen en aanwezig zijn op de opendeurdagen en activiteiten die worden georganiseerd ...

Wie groenten wil telen in het Tillensblok verbindt zich ertoe geen chemische bestrijdingsmiddelen (pesticiden, fungiciden, herbiciden) of kunstmest te gebruiken. Water moet spaarzaam worden gebruikt en groenafval gaat op de composthoop. De voorkeur moet uitgaan naar inheemse planten, en de moestuin moet worden verfraaid door diversiteit en inrichting van de aanplantingen.

Leefmilieu Brussel en het Comité hebben samen het beheersplan van de site opgesteld, dat een overzicht geeft van de onderhoudswerken die regelmatig of periodiek moeten worden uitgevoerd.

OPMERKELIJKE FAUNA EN FLORA

Naast de moestuinteelt beoogt het beheer van de tuinen van het Tillensblok ook de bescherming en de ontwikkeling van de biodiversiteit.

De boomsoorten op dit terrein sluiten aan bij wat in de meeste Brusselse tuinen staat: seringen, taxus, hulst, waterwilg, beuk, eik, kastanje, Italiaanse populier, lijsterbes, ...

In de kleinfruintuin groeien frambozenstruiken en zwarte-, rode- of kruisbessenstruiken.

Het lijstje van de wilde bloemen is lang: lielevrouwbedstro, korenbloem, koningskaars, grote gouwe, klaproos, moerasbasterdwederik, kleine ooievaarsbek, gele dovenetel, echte koekoeksbloem, groot kaasjeskruid, hertshooi, vergeet-mij-nietje, veldzuring, varkensgras, boerenwormkruid, tijmeprijs, ...

Hier en daar hangen nestkastjes om het nestelen van meesjes, spreeuwen, grote bonte spechten, ... aan te moedigen. Andere zijn bedoeld voor vleermuizen en solitaire bijen.

GROENE RUIMTEN IN DE NABIJHEID

- In het noorden, het Dudenpark en het park van Vorst.
- In het oosten, de Kattuin, het Brugmannpark en het Montjoiepark.
- In het zuidoosten, het park van Brussel.
- In het zuidwesten, het Jacques Breelpark.
- In het zuiden, het Heldenplein en het Wolvendaalpark.

Oppervlakte :	90 are
Typologie :	Wijktuin met moestuinen
Eigenaar :	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van Vorst
Beheer :	Leefmilieu Brussel – BIM en vzw Comité van de tuinen van het Tillensblok
Bescherming :	Het Tillensblok is niet beschermd als landschap.

PRAKTISCHE INFORMATIE

OPENINGSUREN

De collectieve tuinen kunnen worden bezocht wanneer er een tuinier aanwezig is en met diens toestemming, of op aanvraag bij de vzw "Comité van de tuinen van het Tillensblok".

CONTACTGEGEVENS

Vzw "Comité van de tuinen van het Tillensblok": contact@carre-tillens.be

Leefmilieu Brussel - BIM: 02 775 75 75, info@leefmilieu.brussels

UITRUSTINGEN

Composteringsruimte, bijenkast, drinkfontein, hondenweide, banken, nestkastjes.

TOEGANG

Het Tillensblok, op de grens van de gemeenten Ukkel en Vorst, ligt midden in een huizenblok. De toegangen zijn gelegen in de Joseph Bensstraat, de Grachtstraat en de Roosendaelstraat.

TOEGANKELIJKHEID PBM

Geen specifieke problemen.

OPENBAAR VERVOER

Tram 51 (haltes Roosendael of Bens)

Bus 48 (halte Forestoise)

VOOR MEER INFORMATIE

- Meer informatie [over de participatieve aanpak van Leefmilieu Brussel – BIM in het Tillensblok](#)
- De fiche [Info-Werkzaamheden Inrichting van een lokale groene ruimte in het Tillensblok](#)
- De website van de wijk: [Quartier Tillens Roosendael, un quartier bruxellois et son potager urbain \(alleen in het Frans\)](#)
- De tuinen van het Tillensblok op [Vimeo](#)
- DESMEDT, D., Le dernier carré. Photographies 1994-2010, Bruxelles, Editions ARP 2 et Contretype, 2010, 82p.
- Meer informatie over [het groene en het blauwe netwerk](#).

